

**Бойовий статут артилерії
сухопутних військ Збройних
Сил України. Частина 2
(дивізіон, батарея, взвод,
гармата)**

Ракетні війська та артилерія (РВТА) — рід сухопутних військ, що складаються із з'єднань оперативно-тактичних і тактичних ракет, з'єднань і частин гаубичної,

гарматної, реактивної та протитанкової артилерії, артилерійської розвідки, мінометних

підрозділів та підрозділів протитанкових керованих ракет. Вони призначені для

ураження живої сили, танків, артилерії, протитанкових засобів противника, авіації,

об'єктів ППО та інших важливих об'єктів при веденні загальновійськової операції

(бою). Ракетні війська та артилерія є основною вогневою силою в операціях, що

проводяться Сухопутними військами із застосуванням звичайної зброї, й виконують

до 65-70 % загального обсягу завдання із вогневого ураження противника. В арміях

країн західної Європи, НАТО та багатьох країн світу цей рід військ має назву «польова

артилерія».

Видання розраховане на широке коло читачів, які цікавляться військовою

справою. Стане в нагоді під час підготовки військовослужбовців Збройних Сил

України, Національної гвардії України, Національної поліції України, Служби безпеки

України.

БОЙОВИЙ СТАТУТ АРТИЛЕРІЇ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

ЧАСТИНА 2

(ДИВІЗІОН, БАТАРЕЯ, ВЗВОД, ГАРМАТА)

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2022

Упорядники:

Ануфрієв Микола Іванович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, почесний ректор Міжнародної кадрової Академії генерал-полковник міліції;

Копотун Ігор Миколайович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор Європейського інституту післядипломної освіти;

Коропатнік Ігор Миколайович — доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри правового забезпечення Військового інституту Національного університету імені Тараса Шевченка;

Кривенко Олександр Васильович — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового забезпечення Національного університету оборони України імені Івана Чернязовського, генерал-лейтенант;

Курилюк Юрій Богданович — доктор юридичних наук, доцент, полковник, начальник управління адміністративної юрисдикції Адміністрації Державної прикордонної служби України;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Гуманітарного навчально-наукового інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.

Бойовий статут артилерії сухопутних військ Збройних Сил України. Частина Б 77 2 (дивізіон, батарея, взвод, гармата). — Київ: «Центр учбової літератури», 2022. — 192 с.

ISBN 978-611-01-2652-6

Ракетні війська та артилерія (РВтА) — рід сухопутних військ, що складаються із з'єднань оперативно-тактичних і тактичних ракет, з'єднань і частин гаубичної, гарматної, реактивної та протитанкової артилерії, артилерійської розвідки, мінометних підрозділів та підрозділів протитанкових керованих ракет. Вони призначені для ураження живої сили, танків, артилерії, протитанкових засобів противника, авіації, об'єктів ППО та інших важливих об'єктів при веденні загальновійськової операції (бою). Ракетні війська та артилерія є основною вогневою силою в операціях, що проводяться Сухопутними військами із застосуванням звичайної зброї, й виконують до 65-70 % загального обсягу завдання із вогневого ураження противника. В арміях країн західної Європи, НАТО та багатьох країн світу цей рід військ має назву «польова артилерія».

Видання розраховане на широке коло читачів, які цікавляться військовою справою. Стане в нагоді під час підготовки військовослужбовців Збройних Сил України, Національної гвардії України, Національної поліції України, Служби безпеки України.

ISBN 978-611-01-2652-6

© «Центр учбової літератури», 2022.

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	3
	ВСТУП	4
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	5
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	6
Розділ 1	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	8
1.1	Призначення та основи бойових дій артилерійських підрозділів	8
1.2	Управління артилерійськими підрозділами	16
1.3	Підготовка бойових дій артилерійських підрозділів	22
1.3.1	Особливості підготовки бойових дій артилерії загальновійськового батальйону (батальйонної тактичної групи)	34
Розділ 2	РОЗТАШУВАННЯ АРТИЛЕРІЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛІВ НА МІСЦІ	38
Розділ 3	ПЕРЕСУВАННЯ АРТИЛЕРІЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛІВ	43
3.1	Марш	43
3.1.1	Основи маршу	43
3.1.2	Підготовка маршу	45
3.1.3	Здійснення маршу	50
3.2	Перевезення	53
3.2.1	Основи перевезення	53
3.2.2	Підготовка перевезення	54
3.2.3	Здійснення перевезення	60
3.3	Підготовка та здійснення пересування комбінованим способом	61
Розділ 4	АРТИЛЕРІЙСЬКІ ПІДРОЗДІЛИ В ОБОРОНІ	63
4.1	Артилерійський дивізіон (батарея) в обороні	63
4.2	Протитанковий артилерійський дивізіон (батарея) в обороні	68
4.3	Взвод, гармата (ПТРК) в обороні	70
4.4	Дії артилерійських підрозділів у різних умовах	71
4.5	Дії артилерійських підрозділів під час зміни військ	76
4.6	Дії артилерійських підрозділів під час виходу з бою та відходу, в оточенні	77
Розділ 5	АРТИЛЕРІЙСЬКІ ПІДРОЗДІЛИ В НАСТУПІ	80
5.1	Артилерійський дивізіон (батарея) в наступі	82
5.2	Протитанковий артилерійський дивізіон (батарея) в наступі	88
5.3	Взвод, гармата (ПТРК) в наступі	90
5.4	Дії артилерійських підрозділів у різних умовах	91
5.5	Дії артилерійських підрозділів під час переслідування противника	99
Розділ 6	АРТИЛЕРІЙСЬКІ ПІДРОЗДІЛИ В ЗУСТРІЧНОМУ БОЮ	100
Розділ 7	АРТИЛЕРІЙСЬКІ ПІДРОЗДІЛИ У СКЛАДІ ДЕСАНТУ ТА РЕЙДОВОГО ЗАГОНУ	104
7.1	Артилерійські підрозділи у складі тактичного повітряного десанту	104

7.2	Артилерійські підрозділи у складі тактичного морського десанту	106
7.3	Артилерійські підрозділи у складі рейдового загону	108
Розділ 8	АРТИЛЕРІЙСЬКІ ПІДРОЗДІЛИ В СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ДІЯХ	111
Розділ 9	ВСЕБІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ АРТИЛЕРІЇ	118
9.1	Бойове забезпечення	118
9.1.1	Артилерійська розвідка	118
9.1.1.1	Загальні положення	119
9.1.1.2	Організація артилерійської розвідки	121
9.1.1.3	Збір і обробка розвідувальних відомостей	127
9.1.1.4	Артилерійська розвідка в обороні	130
9.1.1.5	Артилерійська розвідка в наступі	132
9.1.1.6	Артилерійська розвідка на марші у передбаченні вступу в бій та в зустрічному бою	133
9.1.1.7	Артилерійська розвідка в різних умовах	135
9.1.1.8	Особливості ведення розвідки районів ВП (рубежів розгортання)	137
9.1.2	Охорона	139
9.1.3	Радіоелектронна боротьба	141
9.1.4	Забезпечення безпеки дій	141
9.1.5	Інженерне забезпечення	143
9.1.6	Радіаційний, хімічний і біологічний захист	146
9.1.7	Топогеодезичне забезпечення	148
9.1.8	Гідрометеорологічне (метеорологічне) забезпечення	150
9.1.9	Балістична підготовка	152
9.2	Морально-психологічне забезпечення	153
9.3	Логістичне забезпечення	156
9.3.1	Технічне забезпечення	156
9.3.2	Тилове забезпечення	159
9.4	Медичне забезпечення	161
Додатки:		
1	Види вогню артилерії	164
2	Способи виконання завдань з ураження противника	169
3	Похідний порядок артилерійського дивізіону (варіант)	174
4	Бойовий порядок артилерійського дивізіону (варіант)	174
5	Бойовий порядок протитанкового резерву (варіант)	175
6	Бойовий порядок артилерійської батареї (варіант)	176
7	Район очікування вогневих підрозділів (варіант)	177
8	Обов'язки службових осіб щодо підготовки та ведення бойових дій	178
9	Розпорядження з підготовки стрільби і управління вогнем	185
10	Таблиця вогню дивізіону	186

ПЕРЕДМОВА

Бойовий статут артилерії Збройних Сил України, частина II (дивізіон, батарея, взвод, гармата) (далі – Статут) розроблено фахівцями Науково-дослідного центру ракетних військ і артилерії та погоджено з управлінням ракетних військ і артилерії командування підготовки Командування Сухопутних військ Збройних Сил України.

Усі питання, що стосуються Статуту, надсилати до Науково-дослідного центра ракетних військ і артилерії на адресу: 40021, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 165, Науково-дослідний центр ракетних військ і артилерії або svia@master.dod.ua (контактний телефон розробників – 0542-22-16-65).

ВСТУП

Статут є основним керівним документом, який визначає порядок дій артилерійських підрозділів у загальновійськовому бою.

Статутом визначаються обов'язки артилерійських командирів (начальників) і штабів з підготовки підпорядкованих підрозділів до бойових дій та управління ними під час їх ведення.

Положення, викладені у Статуті, слід застосовувати творчо, не допускаючи формалізму і шаблонності. Зміст і послідовність роботи артилерійських командирів (начальників) і штабів залежать від обстановки, що склалася, наявності часу, рішень загальновійськового командира та завдань, які необхідно виконувати.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Артилерійська батарея – вогневий артилерійський підрозділ артилерійського дивізіону, **мінометна батарея** батальйону, основний вогневий артилерійський підрозділ батальйонної артилерії. Вони складаються зі **взводу управління та вогневих взводів**.

Артилерійський дивізіон – основний вогневий артилерійський підрозділ артилерійських частин та артилерії загальновійськової частини.

Внутрішньопозиційний маневр – маневр артилерійського підрозділу у межах зайнятого району ВП з метою швидкого виходу з-під можливого удару (вогню) противника.

Вогневі можливості артилерійських підрозділів – обсяг вогневих завдань, який може бути виконаний визначеним складом артилерійських підрозділів за певний час або визначеною кількістю боєприпасів. Вони визначаються: кількістю уражених цілей; кількістю боєприпасів; розмірами площі, на якій може уражатися противник; кількістю та розмірами ділянок загороджувального вогню тощо.

Вогневі можливості протитанкових підрозділів (ПТРез) – кількість танків, БМП (БТР), атаку яких вони можуть відбити своїм вогнем.

Маневр вогнем – це зосередження вогню по одній цілі або розосередження його для одночасного ураження кількох цілей.

Маневр підрозділами – організоване, приховане та швидке їх переміщення за фронтом і в глибину з метою зайняття вигідного положення для виконання поставлених завдань.

Міжпозиційний маневр – маневр між районами ВП артилерійського підрозділу з метою зайняття вигідного положення для виконання визначених завдань або виведення підрозділів з-під можливого удару (вогню) противника.

Район ВП артилерійського дивізіону (батареї) – ділянка місцевості, зайнята або підготовлена до зайняття вогневими підрозділами для ведення вогню.

Район зосередження – ділянка місцевості, зайнята або підготовлена (намічена) для зайняття протитанковими артилерійськими підрозділами і забезпечує приховане розташування та своєчасний їх вихід на рубежі розгортання або в інший район.

Рубіж розгортання – ділянка місцевості на танконебезпечному напрямку, підготовлена (спланована) до зайняття або зайнята протитанковим артилерійським підрозділом для знищення атакуючих (контратакуючих) танків та інших броньованих машин противника.

Тактична група – тимчасово створене військове формування зі складу штатних підрозділів механізованої (танкової) бригади, посилене відповідними силами і засобами, склад яких визначається змістом і обсягом завдань, що виконуються.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
1	2
АГ	артилерійська група
АР	артилерійська розвідка
АРГ	артилерійська розвідувальна група
АСУ	автоматизована система управління
буар	батарея управління і артилерійської розвідки
БМП	бойова машина піхоти
БпАК	безпілотний авіаційний комплекс
БпЛА	безпілотний літальний апарат
БрАГ	бригадна артилерійська група
БТГр	батальйонна тактична група
БТР	бронетранспортер
ВП	вогнева позиція
ВТБ	високоточний боєприпас
ВУП	вогневе ураження противника
ГПЗ	головна похідна застава
днар	дивізіон артилерійської розвідки
ЗВ	зосереджений вогонь
ЗВП	закрита вогнева позиція
ЗМУ	зброя масового ураження
КП	командний пункт
КСП	командно-спостережний пункт
МПІ	міжнародне гуманітарне право
МтЗ	матеріально-технічні засоби
НАБр	начальник артилерії бригади
НЗВ	нерухомий загороджувальний вогонь
НЗФ	незаконне збройне формування
ПММ	паливно-мастильні матеріали
ППО	протиповітряна оборона
ПСіУВ НА	Правила стрільби і управління вогнем наземної артилерії
ПТРК	протитанковий ракетний комплекс
ПТрез	протитанковий резерв
ПТКР	протитанкова керована ракета

ПУАР	пункт управління артилерійською розвідкою
ПУ	пункт управління
ПУВБ	пункт управління вогнем батареї
ПУВД	пункт управління вогнем дивізіону
РЕБ	радіоелектронна боротьба
РВК	розвідувально-вогневий комплекс
РЗЗ	рухомий загін загородження
РЗВ	рухомий загороджувальний вогонь
РЛС	радіолокаційна станція
РСЗВ	реактивна система залпового вогню
РТГр	ротна тактична група
СП	спостережний пункт

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Призначення та основи бойових дій артилерійських підрозділів

1. Артилерійські підрозділи призначені для ураження об'єктів (цілей) противника з метою нанесення їм безповоротних втрат або заборони виконання завдань противником. Вони можуть виконувати завдання зі світлового забезпечення бойових дій загальновійськових підрозділів і стрільби артилерії вночі, розповсюдження агітаційного матеріалу, цілевказання та інші завдання.

Протитанкові артилерійські підрозділи призначені для знищення танків, іншої броньованої техніки противника, протитанкових засобів, а також вони можуть залучатись до руйнування фортифікаційних та інших споруд.

Підрозділи артилерійської розвідки призначені для добування розвідувальних даних про місцевість і противника в інтересах його ураження, а також для обслуговування стрільби артилерії.

Артилерійський дивізіон¹ – основний вогневий і тактичний артилерійський підрозділ. Він може уражати усіма або кількома батареями одну ціль або побатарейно – кілька цілей.

Артилерійська батарея² – вогневий і тактичний артилерійський підрозділ. Вона може одночасно уражати одну-дві цілі вогнем із закритої вогневої позиції або кілька цілей вогнем прямою наводкою.

Вогневий взвод – вогневий і тактичний артилерійський підрозділ, який виконує вогневі завдання у складі батареї або самостійно.

Взвод управління артилерійського дивізіону (батареї) – підрозділ бойового забезпечення, який призначений для ведення розвідки, обслуговування стрільби артилерії та забезпечення зв'язку.

2. Протитанковий артилерійський дивізіон – основний вогневий і тактичний підрозділ протитанкової артилерії. Під час виконання вогневих завдань прямою наводкою він може уражати одну або кілька груп цілей.

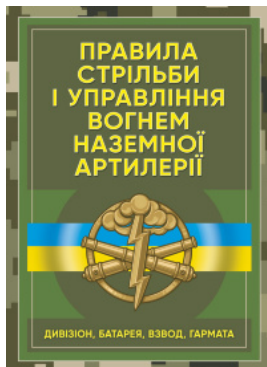
Протитанкова артилерійська батарея (батарея ПТРК) – вогневий і тактичний підрозділ протитанкової артилерії. Вона може одночасно уражати одну-дві цілі вогнем із закритої вогневої позиції або кілька цілей вогнем прямою наводкою.

---

¹ Артилерійський дивізіон – дивізіон гаубичної, пушечної артилерії та реактивний артилерійський дивізіон.

² Артилерійська батарея – батарея гаубичної, пушечної, реактивної артилерії та мінометна батарея.

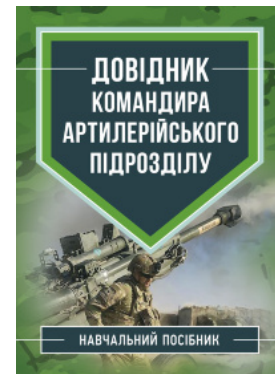
Рекомендована література

Правила стрільби і управління вогнем наземної артилерії (дивізіон, батарея, взвод, гармата)

Курс підготовки артилерії Збройних Сил України (бригада, дивізіон, батарея, взвод, гармата)

Довідник командира артилерійського підрозділу

Бойова підготовка для спеціалістів і підрозділів артилерії. Збірник нормативів

Керівництво з бойової роботи вогневих підрозділів артилерії

Статути збройних сил України

Перейти до категорії
Військова тактика

WAR BOOKS
військова література

КУПИТИ